

Eten en drinken bij ouderen met dementie

Docentenhandleiding voor
mbo-zorg onderwijs en bijscholing

Contact:

Connie Klingeman

Hogeschool Rotterdam

c.a.klingeman@hr.nl

Eten en drinken

- Gezond oud worden en goede voeding
- Herkennen van probleemgedrag
- Stappenplan t.b.v. bevorderen en verbeteren eetgedrag bij ouderen met dementie

Wat betekent eten voor jou?

‘Laat uw voeding uw medicijn zijn en uw medicijn uw voeding’

Hippocrates, 4^e eeuw v. Chr.

Goede voeding:
energie, balans, bouwstenen
voor lichaam & geest!

Schijf van vijf

Gezond oud worden

- Belang van goede voeding
- Voeding als basisbehoefte
- “Geven van eten en drinken is een teken van liefde”
- Ambiance

Opdracht 3 Gezond eetpatroon

- Vergelijk elkaars dagelijkse eetgewoonten m.b.v. individueel opgestelde lijsten
- Stel hieruit met elkaar een lijst samen voor een gezond dagelijks dieet.
- Raadpleeg onderstaande link

<http://www.innovatiekringdementie.nl/Artikel/Bestaat-het-anti----Alzheimer-dieet-.aspx>

Ondervoeding

Een verstoring van de balans tussen opname en behoefte aan voedingsstoffen.

Oorzaken:

- Verstoorde inname van voedsel
- onvoldoende beschikbaarheid van voedsel;
- Afname van spiermassa

Cijfers ondervoeding

- In de thuiszorg is 15-25% van de cliënten ondervoed en het risico neemt toe met de leeftijd.
- Van de thuiszorgcliënten ouder dan 81 jaar is meer dan 30% ondervoed.
- Slechts 20% van de deelnemende thuiszorgorganisaties screent alle cliënten op ondervoeding, terwijl screenen juist belangrijk is voor de preventie en behandeling van ondervoeding.
- Ongeveer één op de vijf cliënten is daadwerkelijk ondervoed In de sector wonen, zorg en welzijn en thuiszorg ligt dit percentage iets lager.
- Ondervoeding komt het meest voor op psycho-geriatrie afdelingen van verpleeghuizen.

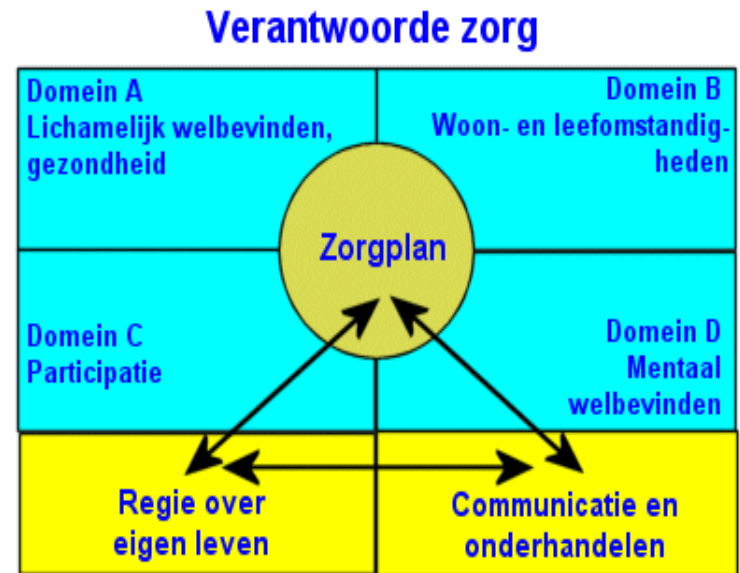
Bron: www.vilans.nl

Eten en drinken in het zorgplan

- Zorgleefplan domein **A lichamelijk welbevinden**:
 - De bewoner mag rekenen op smakelijke hapjes en drankjes
 - Wensen en gewoonten inventariseren en opnemen in het zorgleefplan
 - Eet en drinkgewoonten observeren ->

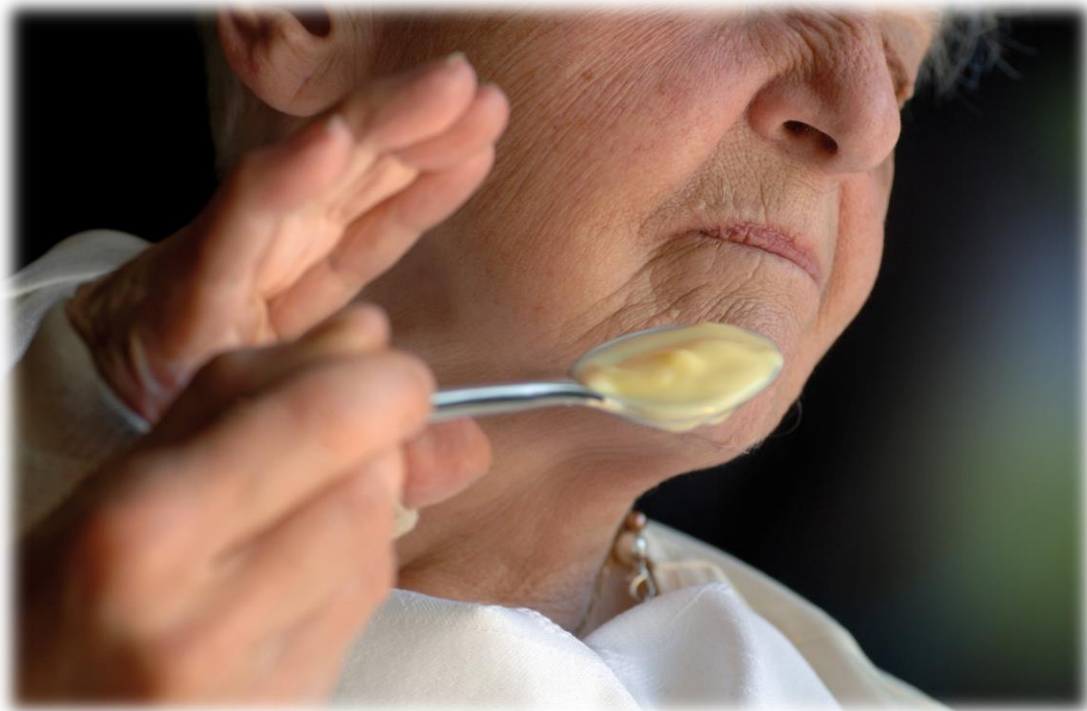
<http://www.youtube.com/watch?v=nGeAOldj0a8>

- Proef tegen voorkomen van ondervoeding bij ouderen ->
- Welke maatregelen worden er ondernomen? (opdracht 4)

Afweergedrag

Elk gedrag van de client dat eten en drinken bemoeilijkt of onmogelijk maakt.

Verschijselen afweergedrag ,

- De bewoner komt niet aan tafel zitten
 - weigert om naar de ruimte te gaan waar gegeten wordt
 - loopt weg van tafel
 - weigert verbaal ('Ik wil niet')
- De bewoner neemt helemaal geen hap of slok
 - raakt het eten niet aan
 - duwt zijn bord of lepel weg, of (de hand van) de verzorgende
 - bijt op de lepel
 - wendt zijn hoofd af
 - houdt zijn mond dicht
 - houdt zijn kiezen op elkaar
- De bewoner neemt wel een hap of slok, maar slikt het eten of drinken uiteindelijk niet door
 - kokhalst
 - spuugt het eten of drinken uit
 - haalt het eten met zijn handen uit de mond
 - slikt het eten of drinken niet door

Oorzaken afweergedrag

Niet willen, niet kunnen, niet snappen

Voorbeelden:

- Geen trek, eten is niet lekker
- Bewoner voelt zich ongemakkelijk
- Slikproblemen, maagproblemen, misselijkheid (bijvoorbeeld door medicijngebruik)

Oorzaken niet kunnen eten

De verzorgende

- Handelt niet adequaat: loopt weg tijdens het helpen
- Verliest de aandacht tijdens het helpen
- Haalt het eten (voortijdig) weg
- Biedt te volle lepels aan
- De consistentie van het eten is niet geschikt
- Er is te veel keus

De bewoner

- Heeft een aandoening van het zenuwstelsel of de spieren, b.v. apraxie (onvermogen om bewuste bewegingen uit te voeren)
- Problemen met kauwen of slikken door een droge mond, gebits-problemen of ontstekingen in de mond.
- Lichamelijke klachten
- Psychische problemen
- De bewoner zit of ligt in een verkeerde houding
- Angst, gevoel van onveiligheid, stress;
- Snel afgeleid, concentratiestoornis

Oorzaken niet willen eten

- depressieve klachten, somberheid
 - bijwerking van medicijnen
 - infectie, kanker, stofwisselingsziekte
- De bewoner wil niet geholpen worden met eten of drinken
 - uit schaamte
 - wens om aan de eigen zelfstandigheid vast te houden
- Het eten bevalt niet
 - de bewoner heeft liever iets anders
 - het eten ziet er niet lekker uit
 - de bewoner vindt het eten niet lekker
 - het eten is te warm of te koud
- De bewoner heeft een doodswens

Niet snappen

Oorzaken

- De smaak of reuk zijn verminderd
- De bewoner herkent het eten niet
- De bewoner herkent gevoelens van honger of dorst niet
- De bewoner ziet de verzorgende als een vreemde
- De bewoner begrijpt de aanwijzingen van de verzorgende niet

Niet snappen

- Het is mogelijk dat de bewoner de prikkels die te maken hebben met eten of drinken niet waarneemt, bijvoorbeeld omdat hij slecht ziet of ruikt.
- Het is ook mogelijk dat de bewoner geuren, voorwerpen of personen wel waarneemt, maar niet herkent. (agnosie)
- De bewoner begrijpt niet wat er van hem wordt verwacht

Vijf stappenplan

1. Probleem vaststellen
(signaleren, benoemen)
2. Gegevens verzamelen
(inventariseren)
3. Nader onderzoek
(observeren)
4. Plan van aanpak
(beschrijven)
5. Evaluatie
(rapporteren)

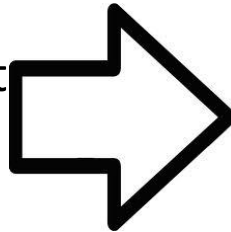
Stap 1 Probleem vaststellen

Structureel afweergedrag?

- Meer dan 24 uur niets drinken
- Meer dan 48 uur niets eten
- Meerdere keren per week afweergedrag

- doe 2/3 pogingen
- Bied opnieuw aan na 5/10 minuten
- Bied iets anders aan

Probeer de bewoner toch iets te laten eten, maar dring niet onnodig aan. Stel in overleg met je collega's vast of er sprake is van structureel afweergedrag.

Geen resultaat? Stap 2

Stap 2 Gegevens verzamelen

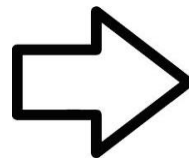
- Overleg met anderen

- Start voeding en vochtlijst

- Vastleggen in zorgdossier (bijv. afspraken met arts en familie over niet ingrijpen comfortbehandeling)

- Overleg met de bewoner, collega-verzorgenden, de familie en de arts, en probeer erachter te komen wat de oorzaak van het afweergedrag kan zijn.
- Houd minimaal twee dagen een voedings- en vochtlijst bij.
- Oorzaak onbekend? STAP 3

Stap 3 Nader onderzoek

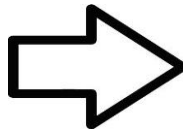
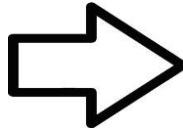
- Observeren en beschrijven van het gedrag (wat zie je, wanneer, andere verschijnselen)

- Overleg tijdens MDO

- Bevindingen en afspraken noteren in zorgdossier

- Als de oorzaak van het afweergedrag niet (meteen) duidelijk is, observeer en beschrijf dan het afweergedrag bij eten en drinken.
- Bespreek je bevindingen in een MDO/bewonersbespreking.
- Oorzaak bekend: stap 4
- Oorzaak onbekend: stap 4

Stap 4 Plan van aanpak

Oorzaak bekend

volg adviezen /voorschriften op zoals die zijn vastgelegd in het zorgdossier

Niet ingrijpen:
Comfortbeleid

Wel ingrijpen:
gerichte interventie

Oorzaak onbekend

volg adviezen /voorschriften op zoals die zijn vastgelegd in het zorgdossier

Niet ingrijpen:
Comfortbeleid

Wel ingrijpen:
aanpassen
interactie
communicatie
voeding,
maaltijdambiance

Voorbeelden van interventies

Factsheet%20Mondzorg%20Innovatiekring%20Dementie - Snelkoppeling.lnk

Innovatiekring Dementie - Eten en drinken bij dementie praktische tips.mht

Innovatiekring Dementie - Fingerfood geen hulp meer nodig bij het eten.mht

Innovatiekring Dementie - Kleinschalig wonen samen koken, lekker eten.mht

Producten & Diensten (gesponsord) WarmEten voor kleinschalig koken in de zorg.mht

Stap 5 Evaluatie

Hebben de gekozen behandeling of interventies ertoe geleid dat de bewoner weer eet of drinkt?

Vastleggen in zorgdossier

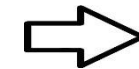
Ja : stop

Hebben de gekozen behandeling of interventies ertoe geleid dat de bewoner weer eet of drinkt?

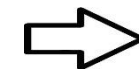

Vastleggen in zorgdossier

Nee

terug naar stap 3

comfortbeleid

Opdracht 7:

Kookclub Beukenrode

- Welke interventies worden toegepast?
- Hoe beleven de leden van de kookclub de activiteit?
- Hoe vind je dat de bewoners begeleid worden bij deze activiteit?
- Wat is het effect van deze activiteit op de bewoners?

<http://www.youtube.com/watch?v=V6YBAbNr4Qk>

Opdracht 8:

werk het vijfstappenplan uit

- Casussen Dhr. Goossens en Mevrouw van Nierop (BOL)
- Casus uit de praktijk (BBL)

Opdracht 9: In de praktijk een interventie toepassen

Kies een interventie (zelfgekozen of van sheet 20) die helpt om afweergedrag te voorkomen of te bestrijden en pas deze toe op je stage- of werkplek